

characteristics of the mind is its speed, sense of humor as integrated features and others.

In order to more fully highlight the importance of mental education for the formation of personality, let's consider three key components of intellectual and creative development: meaning mental activity, i.e. fund of knowledge of the individual; active component of intellectual development; personal options of mental activity.

Reasoned to the knowledge really «worked» on the mental development of the individual so they should become internal controls of activity and behavior, they must meet a number of qualities. Let's consider the main characteristics of them: objective, ie correspondence subjective of learning knowledge to reality (correct knowledge); awareness, when knowledge worked by thinking, but not mechanically learned; unity of generality and specificity observed only when certain specific kind of thing a person can associate with the general concept, generalized pattern, and, conversely, when the generalized rule or law can be confirmed by concrete example; completeness of knowledge (as opposed to fragmentation) is characterized not only the volume but also versatility to a particular object or whole areas of knowledge; systematic, that is knowledge ordering based on the establishing links between them; special role in the systematic characterization belongs to presence or absence of causal relationships; strength of knowledge is the ability to store in memory and play for a long time necessary knowledge; dynamic, is the ability to use knowledge, transfer them to similar or entirely new situation.

Formation of the activity component of intellectual and creative development is realized: formation of correct and conscious ways to perform intellectual and creative activity, individual action and receptions; purposefulness and planning formation to intellectual and creative activity, manifested in the ability to plan activities so that it led to a specific purpose; formation of self-control and self-correction skills.

The process of personal education options of intellectual and creative activity, ie factors determining the attitude, sold through a scientific system. Manifestations of this process occur through:

- formation of positive motivation (internal needs) to intellectual and creative activity, including cognitive interests, the constant need for new information. On the positive motivation to intellectual and creative activity should influence and other needs – communication, selfimprovement, overcome difficulties and etc. Great importance has motivation of indirectly-social character, which manifests itself primarily in recognizing the social significance of acquiring knowledge and culture of intellectual and creative work. Equally important is the creation of direct and short motivation is a struggle to succeed both outside and inside by «selfpraise» successfully resolved by intellectual and creative tasks;

- formation of criticism and self-criticism of mind, which is associated with the development of sensitivity to false or not sufficiently reasonable information, attempts to reach the truth, to find persuasive arguments, and the development of demanding attitude to their own mental activity and its adequate self-esteem;

- formation of intellectual independence, the need for regular forms of their own position. The foregoing does not deny foreign aid in the process of cognitive activity, creativity, but provides a consistent reduction in such assistance.

Let's consider the basic pedagogical conditions of intellectual and creative personality education:

The main condition is that the educational process should holistically influence the content, activity, personal intelligence components in their systematic unity. Especially we must emphasize the role of psychologist (educator), whose functions should not be limited by outlining ready knowledge of the discipline. Teaching experience and special researches show that learning efficiency is greatly enhanced when the educator, along with traditional forms of presentation, and makes the process of self-discovery disciples by students, listeners of «secret knowledge» based on their mastery of knowledge technique. Only properly organized training can develop a personality.

Not less important for the previous condition is pedagogical account of individual and age students' characteristics. In pedagogical process it is expedient to organically combine the principles of accessibility of information for understanding and mastering with the principle of a high level of difficulty of teaching material [5; 21].

The most reasonable methodically pedagogical assimilation of knowledge condition is that, on the one hand, the material is adapted to the capabilities of students, on the other – their ability to develop and improved, to enable assimilation of the material in a non-adaptive. Mental education should focus on the

8. Cipan T. S. Profesijna kompetentnist' suchasnogo vchy`telya [Professional competence of a modern teacher] / T. S. Cipan // Innovatyka u vukovanni. – 2016. – Vyp. 3. – S. 174 – 181. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2016_3_22.

Сызко А. И., Анастасова Н. Н. Психолого-педагогические аспекты формирования профессиональной компетентности специального педагога

В статье теоретически проанализированы и указаны дефиниции, такие как: «профессиональное становление личности, компетентность, профессиональная компетентность учителя». Определены структурные компоненты профессиональной компетентности, а именно: теоретический, предусматривает глубокие знания в области специальной педагогики, специальной психологии, логопедии; технологический предусматривает использование приобретенных знаний в практической деятельности и личностный в котором указываются важные личностные характеристики специального педагога – логопеда.

Определены критерии и уровни развития профессиональной компетентности будущих специальных педагогов – логопедов.

На основе предложенной структуры профессиональной компетентности, разработана и внедрена методика исследования профессиональной компетентности среди соискателей высшего образования специальности 016 Специальное образование.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, специальный педагог, логопед, профессиональная подготовка, специальное образование.

Syzko H., Anastasova N. Psychological and pedagogical aspects forming professional competence of special pedagogue

The article analyzes the theoretical definitions, such as: “professional development of personality, competence, professional competence of a teacher”. The structural components of professional competence were identified, namely: the theoretical component involves profound knowledge in the field of special pedagogy, special psychology, speech therapy; the technological component involves the use of the acquired knowledge in practice and the personal component, which indicates the important personal characteristics of a special teacher – speech therapist. The criteria and levels of development of professional competence of future special pedagogues – speech therapists were determined. Namely, in the first block of tasks the following indicators are determined: orientation in the questions of the correct location of the organs of the oral cavity during articulation of sounds; knowledge of speech disorders; about their symptoms and causes; knowledge of the sequence of examination of children with speech impairment; knowledge of the stages of correctional logopedic work. In the second block of tasks the following indicators are distinguished: the ability to recognize speech disorders; possession of methods and methods for their elimination and correction, taking into account the psychological characteristics of children-logopatists; the ability to use methods of their education, correction and development of higher cortical functions in them. The third block of tasks was aimed at studying the concentration of the competitor on the personality of the child with speech disorders, the desire and ability to help; openness to opinions and judgments that are different from oneself, flexibility and tolerance; empathy. On the basis of the proposed structure of professional competence, the methodology for the study of professional competence among the applicants of higher education of the specialty 016 Special Education, as well as the theoretically grounded comprehensive psychological and pedagogical program for the development of a humane attitude towards people with physical disabilities in future pedagogues was developed and implemented.

Key words: professional competence, a special pedagogue, speech therapist, vocational training, special education.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.38.30

УДК: 371.134:159.922.7

Шульженко Д.І. dinashulzhenko@gmail.com

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

В статті представлено авторське бачення формування у майбутніх фахівців, корекційних педагогів, професійної свідомості. Доведено, що найбільш доречним для цього є час для проведення самостійної роботи.

Здійснено теоретичний аналіз теми який показав, що усвідомлення себе як фахівця присвятивши себе поліпшенню психічної сфери дитини сприяє ефективності корекційно-розвиткової роботи з нею. Модифіковано методикою застосування психологічних технологій для формування професійної свідомості у студентів кафедр спеціальної та інклюзивної освіти. Доведено, що саме самостійне опрацювання студентом особливостей дизонтогенезу порушень, проведення спостережень та спілкувань з дитиною, розробка якісної індивідуальної програми, змісту спеціальної освіти, процесу комунікації з родиною дитини оптимізує подальший розвиток професійної діяльності фахівця.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, система самостійної роботи, майбутні корекційні педагоги, студенти, психологічна свідомість.

Постановка проблеми. Практика педагогічно-корекційного процесу в сучасній освіті вимагає глибокого вивчення чинників, структури, механізмів розвитку професійної свідомості фахівця у психологічній взаємодії з дитиною та пошуку шляхів оптимізації досягнення результату власної діяльності. Важливо, щоб корекційний педагог здійснював свою професійну діяльність з психологічними установками бути толерантним, чесним, справедливим, добрим, чуйним, чутливим, емоційно стійким, стриманим; постійно підвищував свій фах, мав професійну гідність, розвивав свої особистісні та фахові якості та властивості.

Разом з тим, що на сучасному етапі розвитку спеціальної психології не існує досліджень, у яких би комплексно вивчалася проблема забезпеченню комплексного (медико-психолого-педагогічно-реабілітаційного) вивчення основ самостійної роботи студентів під час вивчення дисциплін психологічного циклу, зокрема: «Спеціальна психологія», «Спеціальна психологія з методикою викладання у вищих навчальних закладах», «Психокорекція осіб з інтелектуальними порушеннями», «Спецметодика психокорекції, психоконсультавання, психотерапії, «Робота психолога у спеціальних закладах» тощо.

Самостійна робота, як компонент освітньої програми цих дисциплін має завдання, які можливо виконати на лекціях і практичних заняттях. Разом з тим, актуальною постає проблема професійної свідомості тих, хто компетентно має вирішити труднощі спеціальної та інклюзивної освіти дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Транслювати цей процес покликаний корекційний педагог, який власним прикладом свідомого ставлення до оточуючих, своїми світоглядними установками щодо необхідності дотримання норм етики, справедливості взаємостосунків, змісту корекційного виховання забезпечує високу соціальну, професійну і змістову значущість власної корекційно-розвиткової діяльності і цей процес формування професійної якості, на нашу думку має відбуватися під час самостійної роботи студентів кафедр спеціальної та інклюзивної освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Методологія процесу формування професійної свідомості корекційного педагога, на нашу думку, має включати декілька пластів, які розкриваються завдяки загальнодефектологічній концепції, відповідно до якої, необхідно надавати систематичну корекційну допомогу дітям, починаючи з раннього віку, корекційним спрямуванням освіти та її інклюзивною формою; комплексним медико-психологічним, педагогічним та реабілітаційним підходом до суттєвого поліпшення стану дитини та створенням системи якісної фахової підготовки спеціаліста у вищих навчальних закладах та інститутах підвищення кваліфікації. Українськими ученими досліджено всі нозологічні категорії в аспекті діагностики, корекції, інклюзії, реабілітації, професійної інтеграції, дітей із порушеннями у розвитку. Особливої уваги заслуговує те, що для всіх категорій дітей створені професіограми корекційних педагогів та психологів (О. Мамічева, С. Миронова, Н. Пахомова, В. Нечипоренко, Л. Руденко, Х. Сайко, В. Синьов, Є. Синьова, Д. Супрун, А. Шевцов, М. Шеремет, Д. Шульженко та інші), які доклали чимало зусиль, щоб особистісні властивості, почуття, свідоме становлення до професії сприяли подоланню та нівелюванню первинних порушень та підготували дитину до життя. Ці українські учені не тільки досліджували особливості психічного дизонтогенезу, пізнавальних, регуляторних, вольових, аутистичних, сенсорних, мовленнєвих, кінестичних порушень і створювали напрями, зміст, методики і корекційні прийоми їх подолання, а й збагатили дефектологічну науку професіограмами фахівців[7].

Мета статті дослідження полягає у розробці системи самостійної роботи студентів та фахівців – корекційних педагогів на основі вивчення модуля «Професійна свідомість». Відповідно до мети визначено наступні завдання:

1. Здійснити науковий аналіз проблеми професійної свідомості корекційних педагогів.
2. Визначити специфіку професійної свідомості майбутніх і діючих фахівців.
3. Модифікувати застосування психологічних технологій для самостійної роботи як дієвого інструменту та засобу формування професійної свідомості.

Виклад матеріалу дослідження.

Актуальним, на нашу думку, є вивчення психологічних особливостей майбутніх корекційних педагогів з точки зору формування у них професійної свідомості як необхідної якості їх особистості. Вважаючи на те, що під час аудиторних занять з дисциплін психологічного блоку, лише частково можна говорити про таку можливість. Ми пропонуємо таку роботу включити, як модуль, в самостійний блок означених вище дисциплін.

Самостійна робота є важливим інструментом усвідомлення майбутніми корекційними педагогами особливостей змісту їх роботи, пережиття того, що відбувається з дитиною, коли вона відчуває труднощі в навчанні, застосовувати загальноприйнятні та альтернативні методи діагностичного, розвиткового та корекційного аспектів вивчення дитини; навчитися фаховому спілкуванню з учителями, спілкуватися з батьками; створювати корекційні прийоми, впроваджувати їх у практику. Самостійна робота – це вільні можливості експериментувати, ставши на «ТИ» із патологією розвитку дитини, усвідомивши, що її батьки будуть пожиттєво нести вантаж, сплетений із розчарувань і розпачу[8].

Корекційний педагог – фахівець, який спроможний оперативно приймати нешаблонні рішення, діяти професійно, креативно і, зазвичай, самостійно. Самостійний пошук інноваційних методик, творчо розглядати принципи спеціальної дидактики, прийоми корекційного виховання, створювати та модифікувати спеціальні методики подолання первинних та вторинних порушень. Ми розглядаємо самостійність корекційного педагога як властивість і якість його особистості спрямувати свою діяльність на вирішення питань діагностики, корекції, ефективності та результативності своєї професійної діяльності, а саме: вчинків, дій, висловлювань, оціночних суджень щодо інших людей. Тобто самостійність особистісно-орієнтована інтегративна риса характеру фахівця, яка співвідноситься із самоактуалізацією, самореалізацією, самопрезентацією корекційного педагога, з його активністю та ініціативністю, амбітністю, мотивацією та свободою вибору. Вищому рівневі розвитку самостійності властиві: продуктивний творчий характер діяльності, настереотипність рішень, що приймаються, вчинків, дій, психологічних установок, самоконтролю та саморегуляції. У навчальному посібнику «Педагогіка вищої школи (2007р.)», пропонується проводити: імітаційно-моделюючі ігри під час практичних занять (за принципом ролівої участі студента) які дають майбутнім фахівцем самостійно приймати рішення під час вибору рівня складності завдання (залежно від рівня допомоги), неодмінно припускати необхідність висловлювання та захищати власну думку, виявляти самостійність у діях і поведінці під час гри. Для самостійної роботи майбутніх фахівців можна запропонувати ігри і завдання що потребують різного рівня інтелектуальної активності[6,8].

Професійна свідомість суттєва характеристика та показник готовності корекційного педагога до фахової діяльності. Ми разом з М. Мінігалієвою, розуміємо професійну свідомість як комплекс уявлень людини про себе та цілісний образ себе як професіонала. Вираженням свідомого є саморозуміння спеціаліста в ситуації конкретної взаємодії з дитиною, її батьками, іншими спеціалістами і ситуації його власного життя. Це проблема співвідношення технічного (поведінкового) та ціннісно-теоретичних рівнів її усвідомлення себе як професіоналу у світі людей[4]. А. Косовим визначено структуру професійної свідомості як сукупність відчуттів, сприймань, почуттів, емоцій, уявлень, думок, мотивів, норм, настанов, інтересів і, головне, ставлення до себе як професіонала[3].

Польський вчений О. Ангеловський визначив, що структура особистості професіонала має такі компоненти: 1) психологічні особливості особистості, готовність до оволодіння професією, природні здібності, задатки (психологічний компонент); 2) знання, уміння та навички, необхідні для професійної діяльності (когнітивний компонент); 3) норми, цінності, ідеали, встановлені вимогами професійної етики, самооцінка як механізм саморегуляції професійної діяльності (ціннісний компонент); 4) усвідомлення

фахівцем власного професійного обов'язку, почуття відповідальності за результати професійної діяльності, професійна спрямованість особистості (емоційний компонент) [1].

На думку О. Москаленко особистість фахівця як суб'єкта професійної діяльності має володіти системою уявлень про свої професійні якості, розуміти власне «Я» як суб'єкта, який відрізняється від інших суб'єктів. Багатогранний і складний процес самопізнання пов'язаний із різноманітними переживаннями, які у подальшому узагальнюються в емоційно-ціннісне ставлення особистості до себе [5].

За результатами теоретичного аналізу, та з метою оптимізації професійної підготовки майбутніх корекційних педагогів під час самостійної роботи, ми обрали аксіологічно-орієнтовані психологічні технології підготовки фахівця української вченої В. Волошиної, яка вважає, що осмислення особистісних цінностей майбутнім фахівцем спрямоване на розвиток самостановлення, тих особистісних якостей, якими він володіє спочатку професійного навчання.

На думку автора, психологічні технології дозволяють в межах навчального процесу у вищому навчальному закладі створити умови для актуалізації особистісної самоцінності майбутнього психолога, розкриття його здібностей і потенційних можливостей, сприяти самовизначенню, професійному самоототожненню, здійсненню відповідального вмотивованого вибору майбутньої спеціалізації у відповідності до власних ціннісно-смыслових орієнтирів, переконань, спроможностей, характерологічних властивостей та індивідуальних відмінностей і реалізувати потребу особистісно-професійної самореалізації [2].

Основними завданнями самостійної роботи студентів з використанням психологічної технології підготовки майбутнього корекційного педагога на тему: «Професійна свідомість» є:

- створення психолого-педагогічних умов формування світогляду майбутнього корекційного педагога з точки зору ціннісно-орієнтованих особистісних і професійних позицій, що конкретизуватиме і спрямовуватиме його навчальні дії у процесі фахової підготовки і слугуватиме орієнтиром в подальшій самостійній практиці на шляху самореалізації й досягнення професійної мети;

- забезпечення майбутньому корекційному педагогу наступного: 1) різнобічного ознайомлення зі специфікою професійної діяльності; 2) актуалізації потреби в усвідомленні самоцінності власної особистості відповідно до ієрархії особистісних цінностей; 3) актуалізації потреби в усвідомленні нормативно заданих цінностей професійної діяльності; 4) актуалізації потреби до пошуку самоцінності як фахівця, яку задовольнити він може лише самостійно; 5) усвідомленого вибору професійної спеціалізації у відповідності до домінуючих особистісних цінностей та професійних і соціальних ціннісних орієнтацій; 6) цілеспрямованого довірливого і шанобливого ставлення викладачів до майбутніх корекційних педагогів та їхнього професійного розвитку, а також побудови тісного взаємозв'язку між суб'єктами навчального процесу на основі позиції прийняття, конгруентності, довіри і взаємоповаги;

- сприяння майбутньому корекційному педагогу в такому: 1) усвідомленні системи особистісних цінностей як стратегічного фактору подальшого особистісного і професійного розвитку; 2) усвідомленні значущості професійних ціннісних орієнтацій; 3) становленню професійних цінностей; 4) синергійності особистісних, професійних та соціальних цінностей та ціннісних орієнтацій; 5) максимальному заглибленні в аксіологічне поле та професійне ментальне середовище;

- заохочення викладачів до моніторингу розвитку індивідуальних здібностей та нахилів студентів з метою утвердження цінності їх особистості саме як корекційного педагога - професіонала та установленню довірливих взаємин і підтримки на шляху їх особистісної змінюваності;

- активізація психологічних механізмів особистісної рефлексії,

- інтеріоризації, ідентифікації та ціннісної саморегуляції студента-корекційного педагога;

- розвиток у майбутнього корекційного педагога: 1) професійної ідентичності, мотивації та домінуючих цінностей інтегралу професійної цінності; 2) самостійності контролю й відповідальності стосовно особистісної включеності в процес підготовки та підвищення рівня професійної освіченості;

- формування у майбутнього корекційного педагога: 1) світосприйняття та професійної ментальності на основі задоволення його потреби в оцінці власних бажань, переконань, спроможностей, здібностей, потенційних можливостей, а також перспективи самореалізації відносно

професійного майбутнього; 2) ціннісного ставлення до професійної діяльності та суб'єктів цього процесу; 3) відповідального ставлення до людей, які потребують психологічної допомоги; 4) аксіологічних компонентів інтеграла професійної цінності майбутнього корекційного педагога у відповідності до спеціалізації психолога-консультанта, психолога-тренера чи соціального психолога; 5) часткових та кінцевої мети процесу професійної підготовки [2].

Нам імпонує розроблена В. Волошиною структура фахової підготовки психологів, яка співвідноситься з етапами самостійної роботи над формуванням професійної свідомості корекційного педагога, тому і наводимо їх в авторському оригіналі.

На першому етапі фахової підготовки реалізується *психотехнологія «Осмислення особистісних цінностей майбутнім корекційним педагогом»*, що спрямована на розвиток самоставлення, самоприйняття та самовизнання майбутнім спеціалістом тих особистісних якостей, якими він володіє спочатку професійного навчання. Фахова підготовка підвищує показники емоційно-ціннісного, когнітивного та мотиваційно-поведінкового рівнів ціннісної самосвідомості, які визначають критерії самооцінки майбутнім фахівцем власних утворень і досягнень відповідно вимогам майбутньої професійної діяльності та спроможностей до оволодіння основами професійних знань. На другому етапі фахової підготовки реалізується технологія *«Осмислення професійних цінностей та здійснення особистісного вибору спеціалізації майбутнім корекційним педагогом»*. В ході освітньо-професійної діяльності майбутнього спеціаліста у ВНЗ відбувається розвиток у нього розуміння значущості тих професійних орієнтацій, які відіграють суттєву роль в побудові майбутнього професійного шляху. На третьому етапі фахової підготовки реалізується технологія *«Осмислення соціальних цінностей майбутнім корекційним педагогом»*. У результаті актуалізації в ціннісній самосвідомості майбутнього фахівця особистісних та професійних цінностей виникає тенденція до розуміння ним соціальних орієнтирів як таких, що причинно зумовлюють надання психологічної підтримки чи допомоги іншому. На четвертому етапі фахової підготовки реалізується технологія *«Розвитку аксіоїдентичності майбутнього корекційного педагога»*. В процесі фахової підготовки посилюється зв'язок та синергія особистісних, професійних та соціальних цінностей всіх аксіосфер майбутнього корекційного педагога, що призводить до конструювання складного особистісного утворення - складової інтеграла професійної цінності - аксіоїдентичності. На п'ятому етапі фахової підготовки втілюється технологія *«Самореалізації домінуючих цінностей інтеграла професійної цінності майбутнього корекційного педагога»*, яка спрямована на становлення провідних, фундаментальних цінностей в структурі ціннісної самосвідомості майбутнього спеціаліста. В ході професійної підготовки на основі включеності й виконання супервізорської практики у майбутнього корекційного педагога посилюється якісний рівень особистісної саморегуляції [2,8].

Наша авторська методика формування професійної свідомленості корекційного педагога передбачає застосування таких видів самостійної роботи як: моделювання ситуації, проведення інтерв'ю для батьків, прийоми стимулювання співробітництва з батьками, розробка системи психотерапевтичної роботи з батьками, супервізії з іншими педагогами; для студентів майбутніх корекційних педагогів: важливим є аналіз історії розвитку дитини з включенням етіології та патогенезу порушень, виконання психокорекційних та терапевтичних завдань; розробка майбутніми корекційними педагогами анкет для батьків і фахівців; творча розробка та заповнення щоденника спостереження за дитиною; розробки індивідуального плану навчання дитини для школи з інклюзивною формою навчання; створення заповнення таблиці прогностичного розвитку дитини; визначення прийомів подолання системи професійного вигорання. Ми пропонуємо в кінці вивчення дисципліни самостійно розробити авторські методики, впровадити їх і звітуватися під час закінчення викладання дисциплін психологічного блоку за такими напрямками: «Професійне усвідомлення корекційного педагога»: методологія психології праці; психологічна професіографія; історія вивчення професійного усвідомлення; психологічна корекційна експертиза – професійна орієнтація, психологічний професійний відбір; психологія професійної освіти і психологія професійної праці; психологія тренінгів та тренера; психологія організації праці корекційного педагога; психологія адаптації умов діяльності корекційних педагогів до вимоги особистості; психологічні технології формування професійного усвідомлення. Визначені наступні модулі: 1. Методологічні і теоретичні основи психології діяльності, психології праці,

психології свідомості. 2. Психологічні питання професійної підготовки праці. 3. Психологічні аспекти підвищення працездатності корекційного педагога. 4. Психологічна структура професіограми корекційного педагога. 5. Авторські психотренінги. В рамках цих модулів пропонуємо в результаті проведеної самостійної роботи, щоб студенти підготували презентації на електронних носіях, зробили доповіді, організували «мозкові штурми», «круглі столи», «міні-конференції» та склали творчі сценарії відкритих занять, де показали б моделі психокорекційних, психотерапевтичних, психоконсультаційних заходів.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Професійна свідомість корекційного педагога, як суб'єкта психолого-педагогічної та реабілітаційної діяльності є складовою особистісної готовності до усвідомлення значущості та впливовості власних дій та вчинків. Під час проведення аудиторних занять і навчання у ВНЗ студенти не мають можливості практично опрацювати та сформувати вміння та навички свідомого ставлення до майбутньої професії. Вони лише отримують знання. Разом з тим, готуючи фахівця ми бажаємо бачити в ньому риси і властивості професіонала який не тільки володіє знаннями, вміннями і навичками, але й свідомо ставиться до власної відповідальності за ефективність своєї діяльності. Наше дослідження виявило значні результати експериментальної роботи зі студентами під час самостійної роботи над собою, а саме: збагачення емоціями від професійного успіху, сформованість цінностей майбутньої професії, психологічної установки на успіх, осмислення власних можливостей, розуміння важливості впливу на подолання первинного і інших порушень, для формування психології свідомої дослідницької діяльності ми систематично залучаємо їх до організації науково-практичних конференцій, семінарів, майстер-класів; обговорення ефективності нових методів і методик.

В подальших дослідженнях ми, вбачаємо важливим, у структуру професійної свідомості керівництва і педагогів шкіл з інклюзивною формою освіти включати у комплекс розвитку професійних якостей вчителя інклюзивного класу спеціальну підготовку для формування таких підсистем професійної свідомості: усвідомлення особистісних труднощів в навчанні дітей із особливими освітніми потребами; осмислення навчальних можливостей учнів на основі прогнозу розвитку дитини тої чи іншої нозології; оцінка власних можливостей психодинаміки корекційного процесу; наполегливість у подоланні труднощів у психолого-педагогічній взаємодії з дитиною із ООП; інтегрування своїх професійних знань під час створення індивідуальних планів; здійснення саморегуляції і самоконтролю; самостійно вивчати, аналізувати та систематизувати необхідні джерела зі спеціальної психології, корекційної педагогіки, логопедії, реабілітології та інклюзії; вміти опанувати себе під час прояву дітьми негативної поведінки, страхів, панічних атак, агресивних дій тощо. Виконання цих вимог керівництвом та педагогами шкіл з інклюзивною формою навчання – це проекція на їх свідоме формування (екстрополяцію) психологічних навичок корекційного педагога яка в подальшому значно оптимізує процес інклюзивної освіти.

Список використаних джерел:

1. **Ангеловский А.А.** Профессиональное развитие личности как фактор социальной мобильности. Edukacja Humanistyczna. № 1 (24). 2011. Szczecin, 2011. С. 47-60.
2. **Волошина В.В.** Психологічні технології підготовки майбутніх психологів: монографія/ В.В. Волошина.- Вінниця, ТОВ «Нілан – ЛТД,» 2015. – 391с.
3. **Косов А.В.** Психологические и социально-психологические факторы эффективности профессиональной деятельности сотрудников уголовно-исполнительной системы. Научное сообщество студентов XXI столетия. Гуманитарные науки: сб. ст. по мат. VI междунар. студ. науч.-практ. конф. № 6. Режим доступа: <https://sibac.info/archive/humanities/6.pdf>
4. **Минигалиева М.Р.** Психологическое консультирование: теория и практика /М.Р. Минигалиева, - Ростов н/Д: Феникс, 2008 – 603с., С. 65-98.
5. **Москаленко О.В.** Роль профессионального самосознания в личностно-профессиональном развитии специалиста. Вестник Тувинского государственного университета. Педагогические науки. № 4. 2013. С. 95.
6. **Педагогіка** вищої школи: Навч. посіб./З.Н. Курлянд, та ін.; За ред. З.Н. Курлянд.- 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495с.
7. **Психокорекційна педагогіка:** Хрестоматія: навчальний посібник: в2т. – Том1; авт.кол.Н.П. Альонкіна, С.І. Герашенко, Н.П. Кравець, [та ін.]; за редакцією академіка НАПН України В.М. Синьова/Нац. Пед. У-т ім. М.П. Драгоманова, ф-ткор.пед-ки та псих. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018 – 328с.

8. Шульженко Д.І. Психологічна технологія підготовки майбутніх фахівців до проведення бінарних уроків в інклюзивному класі загальноосвітньої школи / Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. / за ред. В. М. Сіньова. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – № 32. Ч-2. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – С. 302–307.

References

1. Angelovsky`j A.A. Professy`onal`noe razvy`ty`e ly`chnosty` kak faktor socy`al`noj moby`l`nosty`. Edukacja Humanistyczna. # 1 (24). 2011. Szczecin, 2011. S. 47-60. [in Polska].
2. Voloshy`na V.V. Psy`xologichni tehnologiyi pidgotovky` majbutnix psy`xologiv: monografiya/ V.V. Voloshy`na.- Vinny`cya, TOV «Nilan – LTD,» 2015. – 391s. . [in Ukrainian].
3. Kosov A.V. Psy`xology`chesky`e y` socy`al`no-psy`xology`chesky`e faktory efekty`vnosty` professy`onal`noj deyatel`nosty` sotrudny`kov ugovovno-y`spolny`tel`noj sy`stemy. Nauchnoe soobshhestvo studentov XXI stolety`ya. Gumany`tarnye nauky`: sb. st. po mat. VI mezhdunar. stud. nauch.-prakt. konf. # 6. Rezhym` dostupy: <https://sibac.info/archive/humanities/6.pdf>. [in Russian].
4. My`ny`galy`eva M.R. Psy`xology`cheskoe konsul`ty`rovany`e: teory`ya y` prakty`ka /M.R. My`ny`galy`eva, - Rostov n/D: Feny`ks, 2008 – 603s., S. 65-98. [in Russian].
5. Moskalenko O.V. Rol` professy`onal`nogo samosoznany`ya v ly`chnostno-professy`onal`nom razvy`ty`y` specy`aly`sta. Vestny`k Tuvy`nskogo gosudarstvennogo uny`versy`teta. Pedagogiy`chesky`e nauky`. # 4. 2013. S. 95. [in Russian].
6. Pedagogika vy`shhoji shkoly`: Navch.posib./Z.N. Kurlyand, ta in.; Za red. Z.N. Kurlyand.- 3-tye vy`d., pererob. I dop. – K.: Znannya, 2007. – 495s. [in Ukrainian].
7. Psy`xokorekciyn`a pedagogika: Xrestomatiya: navchal`ny`j posibny`k: v2t. – Tom1; avt.kol.N.P. Al`nkina, S.I. Gerashhenko, N.P. Kravec`z, [ta in.]; za redakciyeyu akademika NAPN Ukrayiny` V.M. Sy`n`ova/Nacz. Ped. U-t im. M.P. Dragomanova, f`tkor.ped-ky` ta psy`x. – Ky`yiv: Vy`d-vo NPU imeni M.P. Dragomanova, 2018 – 328s.
8. Shul`zhenko D.I. Psy`xologichna tehnologiya pidgotovky` majbutnix faxivciv do provedennya binarny`x urokiv v inklyuzy`vnomu klasi zagal`noosvitn`oyi shkoly` / Naukovy`j chasopy`s NPU im. M. P. Dragomanova: zb. nauk. pr. / za red. V. M. Sy`n`ova. – K.: NPU im. M. P. Dragomanova, 2016. – # 32. Ch-2. Ser. 19. Korekciyn`a pedagogika ta special`na psy`xologiya. – S. 302–307. [in Ukrainian].

Шульженко Д.И. Самостоятельная работа студентов как психологический инструмент формирования профессионального сознания коррекционного педагога.

Статья посвящена процессу формирования профессионального сознания коррекционных педагогов и слушателей курсов повышения квалификации во время самостоятельной работы по дисциплинам «Специальная психология», «Специальная психология с методикой преподавания в ВУЗе» и «Психокоррекция лиц с нарушением интеллекта», которые изучаются на I, II курсах бакалаврата и I курсе магистратуры. Представлено теоретико-методологический анализ профессионального сознания как психологического фактора эффективности такой формы целевого обучения, организационных, содержательных, профессиональных аспектов психологической готовности коррекционных педагогов для профессиональной работы с детьми из особыми образовательными потребностями. Представлена авторская методика подготовки коррекционных педагогов предполагает применение таких видов самостоятельной работы для студентов и слушателей курсов повышения квалификации, как: моделирование ситуации, проведение интервью для родителей, приёмов стимуляции сотрудничества с родителями, разработкой системы психотерапевтической работы с родителями, супервизии с другими педагогами, для студентов, будущих коррекционных педагогов: анализ истории развития ребенка с включением этиологии и патогенеза нарушений; выполнение психокоррекционных и терапевтических заданий; разработки коррекционными педагогами анкет для родителей и специалистов; заполнения дневника наблюдений за ребёнком; создания индивидуального плана ребёнка для школы с инклюзивной формой образования; заполнения таблицы прогностического развития ребёнка; создание приёмов преодоления системы профессионального выгорания.

Ключевые слова: дети с особыми образовательными потребностями, система самостоятельной работы, коррекционные педагоги, студенты, психологическое сознание.

Shulzhenko D.I. Independent work of high school students as the important psychological tool for the correctional teacher professional consciousness formation.

This article is about the process of correctional teachers and participants of the upgrade training courses professional consciousness formation during self-directed learning of such modules like “Cognitive psychology”, “Cognitive psychology including teaching methods at the university and college” and “Psycho-Corrective methods for individuals with cognitive development disorders”. These modules are the must for the bachelor’s degree program (I and II year) and the master’s degree program (I year).

In this scientific research you will find a theoretical methodological proposal about the effectiveness of the suggested form of the special education training, including organisational, professional aspects of the correctional teachers mental set to meet the individualized needs of children.

You will find the proprietary technology for the special education teachers training programs with such methods like simulation situation, parents interview, effective tools for the successful cooperation with parents, the special developed system for the psychotherapy with parents as far as also the following methods for students and future correlation teachers like the children anamnesis analysis including the etiology and pathogenesis of disorders; completing psycho- corrective and therapy tasks; developing the questionnaire for parents and other professionals; fulfilling the observations children's diary; modifying the general education curriculum to meet the child's individual needs; creating the schedule of forecasting development of the child; learning the special techniques to prevent the professional burnout.

You will find the proprietary technology module "Special education teacher professional consciousness". It includes psychology work methods; job specifications; the history of the professional consciousness study; psycho-corrective evaluation – the professional orientation, psychological professional selection; professional education psychology and career psychology; special education trainings and special education instructor psychology; psychology of a special education teacher workplace management; psychology to meet the individualized needs of children; psychological methods for the professional consciousness formation.

The following modules are presented: 1. Methodological and theoretical framework of the activity, workplace management and consciousness psychology. 2. Mental training. 3. Psychological aspects of the special education teacher motivation. 4. Psychological structure of the special education teacher job specification.

Within the framework of these modules with the idea to show the effectiveness of the self-studying of students and other participants the author offers to prepare show cases using electronic media, reports, brainstorming, round tables, mini conferences and a demo lesson scenario using psychological intervention, psychotherapy and psychological advices.

Key words: children with a special educational needs, special education teacher, individual work system, correctional teachers, students, psychological consciousness, special features of the psychological awareness.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.38.31

УДК 159.942/.947:376-056.36

Яковлева С.Д. cdyakovleva@gmail.com

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНО-МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ НА НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТОМ

Метою статті є вивчення стану емоційної сфери дітей з порушенням розумового розвитку молодшого шкільного віку. Представлено особливості емоційної сфери в дітей з порушеннями інтелекту та її залежність від негативних емоцій, які впливають на навчальну діяльність.

З метою вивчення стану емоційної сфери були задіяні методики: шкала самооцінки тривожності (Ч.Д.Спілбергер), опитувальник САН, визначення рівня шкільної тривоги за Філіпсом, кольоровий тест Люшера, методика О.Р.Лурії.

Експериментально встановлено, що в дітей з порушенням розумового розвитку визначається високий рівень загальної (за Ч.Д.Спілбергером), ситуативної і особистісної тривожності (за методикою Філіпса), високий рівень загальної емоційності (за методикою О.Р.Лурія), нереалізовані потреби та засоби їхнього досягнення у порівнянні з однолітками з нормативним розвитком.

Ключові слова: діти з порушенням розумового розвитку, нормативний розвиток, ситуативна та особистісна тривожність, загальна емоційність, навчальна діяльність.

Постановка проблеми. Освіченість, інтелект є провідною визначальною передумовою будь-якого прогресу. На розвиток особистості впливає низка факторів як зовнішніх, так і внутрішніх. Таким чином інтелектуальний розвиток індивіда неможливий без навчальної діяльності, яка є середовищем його розвитку.